

Plukovník gšt. ing. Jiří Nečas

OBRANNÁ OPERACE

Obranu v jaderné válce chápeme jako dočasný a vynucený způsob boje. Vedeme ji především v zájmu úspěšné útočné činnosti, která i nadále zůstává hlavním druhem operace (boje). Doposud jsme popírali opodstatněnost obranné činnosti v podmínkách použití jaderných zbraní, nebo připouštěli jsme možnost jejího použití jen na určitém stupni. Sovětské operační umění jednoznačně připouští vedení této činnosti i ve frontovém měřítku. V článku chci proto ukázat na některé obecné principy obranné operace frontu a na její přípravu a organizaci.

Obranná operace frontu musí zabezpečit splnění cílů a úkolů strategické operace na válčišti a v tom spočívá i její úloha. Její úspěch určují výsledky jaderných úderů strategických jaderných sil, síly a prostředky frontu, úspěšná útočná činnost sousedních frontů, činnost protivzdušné obrany státu a výsadkových vojsk.

Podmínky přechodu frontu do obrany mohou být různé a budou záviset především na způsobech zahájení války, charakteru činnosti nepřítele, bojových možnostech frontu, průběhu bojové činnosti a geografických zvláštlostech terénu.

Front může přecházet do obrany při **nevýhodném poměru sil**, který může vzniknout:

- při překvapivém jaderném úderu nepřítele,
- při vstřícném jaderném úderu bojujících stran na začátku války, jestliže se nepříteli podaří způsobit značné ztráty vojskům frontu na určitých směrech,

— při předstihujících jaderných úderech nepřítele v průběhu útočné operace, která byla započata bez použití jaderných zbraní, nebo při plnění bližšího a dalšího úkolu frontu.

Cíle obranné operace frontu určuje Hlavní velení na základě zámyslu strategické operace na válčišti a v zájmu jejich hlavních úkolů. Přitom cíl obranné operace frontu závisí na:

- charakteru všeobecné situace na válčišti i bojových možnostech frontu;
- počtu a lhůtách přísunu jaderných a chemických nábojů;
- sestavě a uskupení nepřítele;
- terénu a důležitosti bráněného směru.

Hlavními cíli obranné operace frontu může být

1. zničení nebo značné oslabení hlavních útočících uskupení nepřítele;
2. zmaření útoku nepřítele;
3. zabezpečení boků hlavního uskupení v strategické operaci na válčišti, tj. zabezpečení úspěšné útočné činnosti na jiných směrech;
4. vytvoření podmínek pro přechod do útoku.

Kromě toho může být jejím cílem udržení důležitých prostorů, získání času pro rozvinutí útoku ostatních sil na válčišti nebo pro přísun záloh z hloubky, šetření sil a prostředků na daném směru k zabezpečení útočné operace na jiných směrech válčiště.

Hlavním úkolem frontu v obranné operaci může být

1. zničit v součinnosti se sousedními fronty jaderné prostředky nepřítele na daném směru (operačně taktické rakety a letouny — nosiče),
2. odrazit útok převahy sil a prostředků pozemních vojsk nepřítele a údery jeho letectva,
3. udržet důležité prostory (z hlediska strategické operace na válčišti)
4. nedopustit, aby útočící uskupení nepřítele vyšla do týlu hlavního uskupení na válčišti,
5. vytvořit podmínky pro přechod do rozhodného útoku.

Konkrétní úkoly pro obrannou operaci stanoví Hlavní velení v závislosti na cílech obranné operace.

Soudobou obranou operaci charakterizuje překvapivé a hromadné použití raketových jaderných a chemických zbraní, rozhodnost cílů a vysoká aktivnost, široký manévr vojsk, hluboké členění sil a prostředků a jejich rozptýlené rozmístování, nesouvislá fronta a vedení bojové činnosti na směrech, dovedné využívání terénu, zřizování jaderných minových zářezů, nesoučasný přechod k obraně v celém pásmu frontu a rychlý spád obrany (obránná operace frontu může trvat několik dnů).

— * —

Příprava obranné operace frontu spočívá v opatřeních velitelů, štábů, stranickopolitických orgánů a vojsk k vytvoření pevné a aktivní obrany v krátkých časových lhůtách. K základním opatřením přípravy obranné operace frontu patří rozhodnutí velitele a plánování operace, stanovení úkolů vojskům a organizace jejich součinnosti, budování obrany, příprava sil a prostředků a jejich vysoká bojová pohotovost, obnovení bojeschopnosti vojsk vystavených jaderným

úderům nepřítele, organizace všestranného zabezpečení bojové činnosti vojsk a velení.

Při tom příprava obranné operace bude probíhat ve složité situaci, tzn. pod vlivem útočícího nepřítele (jaderných a chemických úderů, úderů letectva a uskupení pozemních vojsk), při značných ztrátách a současně s likvidací následků zbraní hromadného ničení nepřítele a s překonáváním širokých pásem zamoření.

Příprava obranné operace je bezprostředně spjatá s podmínkami přechodu vojsk frontu do obrany. Při přechodu do obrany **po překvapivém jaderném útoku nepřítele** na začátku války bude příprava obranné operace probíhat současně s odražením nepřítele pokoušejícího se o proniknutí na naše území. Vojska budou přecházet do obrany bezprostředně po přesunu z posádek, ze shromaždišť, prostorů rozptýlení po bojovém poplachu, nebo z vyčkávacích prostorů, přičemž hlavním problémem bude vytvoření obranného uskupení frontu. **Pro přechod do obrany v průběhu strategické operace na válčišti** bude typické zaujetí obrany na různých směrech v různých časech, přičemž v prvním pořadí přejdou do obrany vojska s největšími ztrátami. Příprava obranné operace a odražení útočícího nepřítele se v této variantě slévá v jediný proces, ve kterém budeme věnovat hlavní pozornost rychlé přípravě jaderných a chemických úderů, manévru vojsky, přeskupení sil a prostředků, organizaci palebného systému a ženijní úpravy terénu. V případě, že vojska frontu budou **přecházet do obrany předem**, tzn. před zahájením útoku nepřítele, pak mohou důkladněji připravit údery různých prostředků ničení, plánovitě provést přeskupení vojsk, organizovat palebný systém a ve větším měřítku ženijně upravit terén.

Při plánování obranné operace je důležité stanovit způsob a pořadí přechodu do obrany. Velitel frontu může přijímat rozhodnutí postupně. Především musí stanovit kdy a na kterých čarách mají vojska přecházet do obrany, v dalším určit přední okraj obrany, pásma armád a obranné čáry v operační hloubce, kde a jakými silami ničit nepřítele a odrazit jeho útok a lhůty pohotovosti k obraně.

Rozhodnutí velitele frontu je výsledkem ujasnění cíle obranné operace, úkolu frontu a analýzy situace. Při **ujasnění cíle obranné operace a úkolu frontu** stanoví úlohu frontu ve strategické situaci na válčišti, vliv činnosti sousedních frontů, PVOS a velkých výsledků a charakter součinnosti s nimi, způsoby splnění úkolů; základní opatření v přípravě obranné operace a lhůty jejich splnění.

Výsledkem zhodnocení situace bude

- pravděpodobný zámysl zahájeného útoku (protiútok) nepřítele, jeho možnosti jaderných, chemických a leteckých úderů, sestava jeho hlavních uskupení a směry jejich činnosti, odhalení silných a slabých stránek nepřítele a jejich využití pro úspěšné splnění úkolů frontu;

- určení bojových možností frontu k zaměření útoku nepřítele zničením jeho jaderných prostředků a k ničení nejdůležitějších uskupení nepřítele, poměr sil a prostředků na směrech úderů nepřítele a jeho změna v průběhu obranné operace, jak a kdy přeskupit vojska k vytvoření obranného uskupení frontu, opatření k obnovení bojeschopnosti vojsk;

- stanovení nejdůležitějších prostorů, které je nezbytné udržet, směry a prostory soustředění úsilí vojsk, výhodné rozmístění obranného uskupení, kde připravit obranné čáry v hloubce, na které směry zmanévrovat síly a prostředky v průběhu obranné operace při vzetí v úvahu pásem zamoření a devastace.

Zámysl velitele frontu pro obranu může obsahovat:

- kde, kdy, jakými silami, prostředky a jakou činností způsobit ztráty hlavním uskupením nepřítele a zmařit jejich útok (nebo zastavit vojska nepřítele),
- kde připravit přední okraj obrany, armádní a frontové obranné čáry,
- na kterých směrech (prostorech) soustředit hlavní úsilí frontu k obraně,
- jaké a kdy vytvořit obranné uskupení vojsk frontu,
- jaké provést ženijní úpravy terénu a v jakém pořadí.

Při přechodu do obrany pod úder nepřítele budeme všechny otázky organizace řešit najednou a okamžitě dávat **úkoly vojskům**. Proto rozhodnutí velitele, plánování obranné operace, stanovení úkolů a organizace součinnosti tvoří jediný proces. Úkoly stanovíme nejdříve raketovým vojskům, letectvu a vojskům PVO (zničení jaderných prostředků nepřítele), pak armádám přecházejícím do obrany na směru hlavního úderu nepřítele a ženijnímu vojsku pro vybudování zátarasů.

Součinnost organizujeme zpravidla současně s vydáním úkolů vojskům a při ní slaďujeme

- jaderné úder frontu s úderem strategických jaderných sil a jadernými úderem sousedních frontů,
- bojovou činnost vojsk PVO a stíhacího letectva frontu s protivzdušnou obranou státu,
- úder raketových vojsk a letectva frontu s činností armád prvního a druhého sledu,
- úsilí vojsk prvního a druhého sledu a záloh na hlavní směry útoku nepřítele.

Podstatou plánování obranné operace frontu je vybrat v souladu s rozhodnutím velitele nejlepší variantu použití sil a prostředků pro splnění úkolu a k dosažení cíle operace. V plánu obranné operace rozpracujeme způsoby zničení útočících uskupení nepřítele a opatření součinnosti, zabezpečení bojové činnosti vojsk a velení. Obrannou operaci plánujeme po směrech útoku nepřítele a úkolech vojsk frontu, ke kterým patří:

- zničení prostředků jaderného napadení nepřítele,
- způsobení ztrát nepříteli na přístupech k obraně,
- odrazení útoku nepřítele a udržení nejdůležitějších prostorů v taktické hloubce obrany,
- přechod vojsk frontu do útoku.

„Plán obranné operace frontu“ zpracujeme zpravidla na mapě s přiloženou legendou. Rozsah bude úměrný času, který bude mít štáb frontu k dispozici. Při přechodu do obrany pod úder nepřítele budeme základní otázky rozpracovávat na mapě rozhodnutí velitele frontu a v dalším plánu postupně dopracujeme jako samostatný dokument.

Grafická část plánu operace může obsahovat

- uskupení vojsk nepřítele a pravděpodobné směry jeho útoku,
- možné prostory vysazení výsadek nepřítele,
- uskupení sil a prostředků frontu a jejich manévry,
- úkoly a objekty jaderných a chemických úderů, úderů letectva a palby dělostřelectva,

- úkoly armád prvního sledu,
- úkoly druhého sledu a záloh frontu,
- úkoly vojsk PVO a speciálních vojsk,
- úkoly vojsk v ženijní úpravě terénu a zatarasování,
- místa velení,
- týlové útvary a zařízení.

Legenda k plánu operace (je-li nutná) může obsahovat:

- závěry zhodnocení nepřítele,
- cíl a zámysl operace a její hlavní ukazatele,
- sestava frontu s rozdělením posilových prostředků,
- počty, doba přísunu a rozdělení jaderných nábojů,
- rozdělení úsilí letecké armády,
- poměry sil a hustoty v pásmu frontu a na směrech,
- lhůty pohotovosti palby a ženijních úprav terénu,
- rozpočet času pro přesuny vojsk druhého sledu a záloh k čarám rozví-
nutí pro protiúder,
- propočty materiálního a technického zabezpečení,
- signály.

• • •

Soudobá obranná operace je založena především na úderech jaderných a chemických zbraní, letectva a dělostřelectva, širokém manévru palbou, silami a prostředky, rozhodných protiztečích a protiúderech, širokém použití zátarasů a na rychlé ženijní úpravě terénu.

Organizace obrany frontu zahrnuje obranné uskupení sil a prostředků (tj. operační sestava vojsk frontu), **použití jaderných a chemických zbraní spolu s konvenčními prostředky, systém PVO a ženijní úpravu terénu (viz schéma 1).**

Operační sestava vojsk frontu v obraně musí být hluboká s úsilím soustředěným na směrech útoku úderných uskupení nepřítele. Může zahrnovat: první i druhý sled (nebo jen první sled) frontu; uskupení raketových vojsk a dělostřelectva, letectva, vojsk PVO, ženijního a chemického vojska (podřízená frontu); vševojskovou a jiné zálohy, předsunutý odřad zatarasovací a místa velení. Je účelné mít v taktické hloubce obrany menší část sil a prostředků a většinu mít připravenou v operační hloubce k rychlému manévru.

První sled frontu mohou tvořit vševojskové (tankové) armády. Svazky prvního sledu armády, které jsou rozmístěny na hloubku 20—30 km a vytvářejí **taktickou hloubku obrany**, budou mít úkol odrážet útoky nepřítele, zabránit průlomu a udržet důležité prostory v obraně. Tím současně vytvářejí podmínky k protiúderům armád nebo frontu. Taktická hloubka obrany může být při přechodu do obrany vytvořena buď na dosažené čáře, nebo v hloubce sestavy vojsk frontu. V druhém případě zpravidla pod ochranou čelních útvarů nebo předsunutých odřadů divizí prvního sledu. Počet divizí v taktické hloubce závisí na šířce pásma obrany frontu, kapacitě a důležitosti operačních směrů v pásmu frontu a na poměru sil protivníků.

V podmínkách překvapivého napadení nepřítele se zahájením války, kdy front bude donucen přecházet do obrany na vlastním území a kdy divize prvního sledu nebudou bojeschopné, je výhodné vytvořit taktickou hloubku obrany z divizí druhého sledu armád (frontu). Na organizování této obrany potřebujeme přibližně 8—12 hodin. Z toho důvodu je účelné určit přední okraj

obranu ve vzdálenosti 50—60 km od státní hranice, tzn. dosáhnout pohotovosti taktické hloubky obrany dříve než útočné uskupení nepřítele dosáhne předního okraje obrany frontu.

Druhý sled frontu, armád, zálohy a jiné prvky obrany vytvářejí **operační hloubku obrany**.

Při tom raketová vojska, protiletadlové raketové vojsko, zálohy a místa velení **armád prvního sledu frontu** budou rozmístěna v hloubce 40—80 km od předního okraje obrany. V sestavě druhého sledu armád (prvního sledu frontu) mohou být 1—2 divize. Budou předurčeny k protiúderům, k udržení důležitých prostorů v operační hloubce obrany a zničení vzdušných výsadek nepřítele. Těmito divizím určíme pásma obrany (při dostatku času i prostory soustředění), 2—3 směry protiúderů a na každém z nich 1—2 čáry rozvinutí.

V hloubce obrany armád prvního sledu frontu připravíme 1—2 **armádní obranné čáry**. Např. má-li armáda ve druhém sledu tři divize, mohou být dvě z nich na první armádní obranné čáře (60—80 km od předního okraje obrany) a třetí na druhé armádní obranné čáře (120—150 km od předního okraje obrany). **Celková hloubka obrany armády prvního sledu frontu může tedy dosáhnout 100—150 i více km.**

Druhý sled frontu rozmístíme v hloubce 200—250 km od předního okraje obrany a používáme k přechodu do protiútoků, nebo k protiúderu frontu. Záložní tankové nebo motostřelecké divize frontu používáme k posílení armád prvního sledu frontu nebo k ničení vzdušných výsadek nepřítele a určujeme jim prostory soustředění. V hloubce obrany frontu připravíme 1—2 *frontové obranné čáry*, vzdálené od sebe 60—80 km.

Vcelku v pásmu obrany frontu (kromě taktické hloubky) můžeme připravit 2—4 operační obranné čáry. *Celková hloubka pásma obrany frontu může dosáhnout 250—300 i více km.*

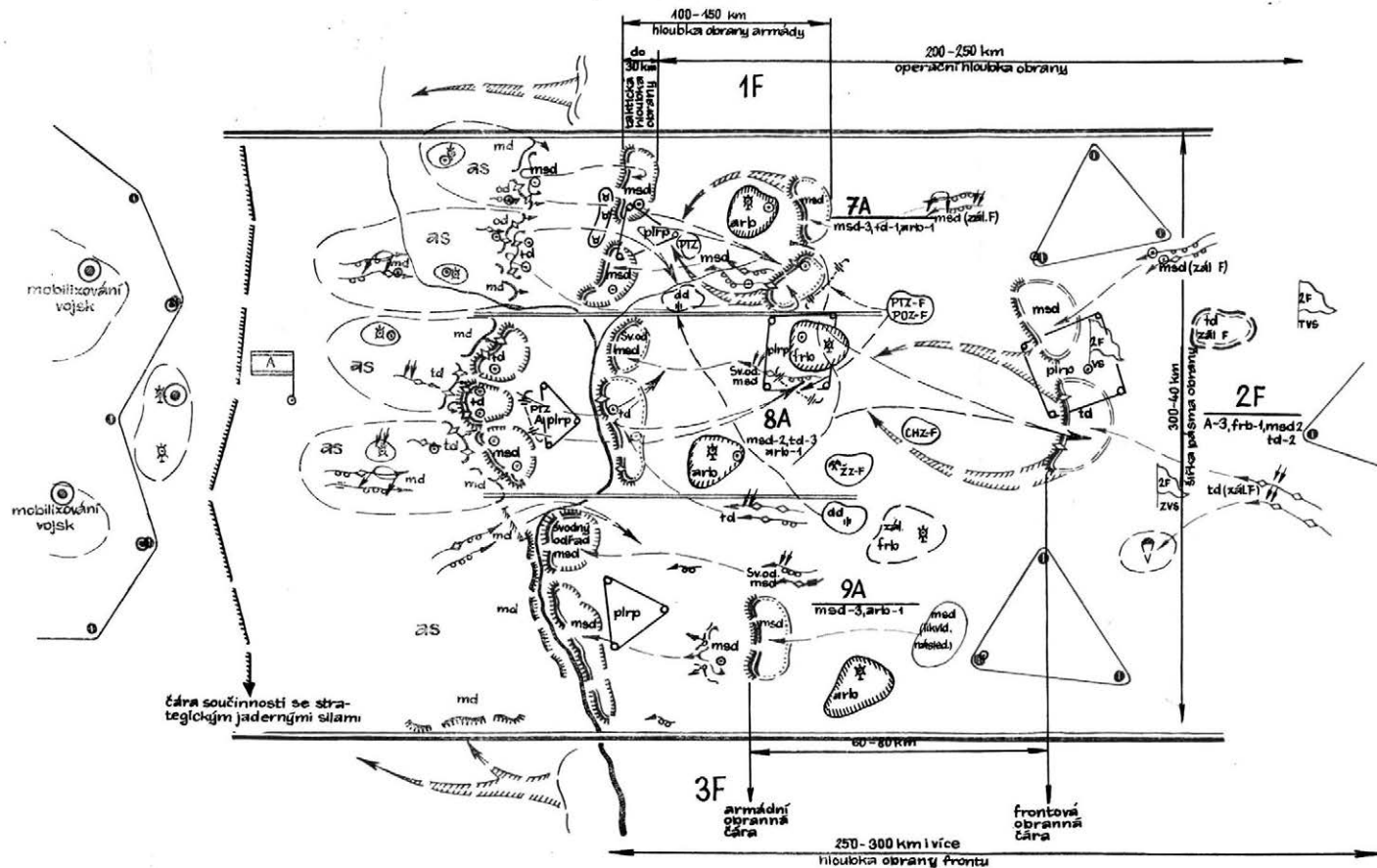
Raketová vojska frontu musí zabezpečit jaderné a chemické údery na uskupení nepřítele při přesunu, rozvinování a odrážení jejich útoku. Organizace bojového použití raketových vojsk a dělostřelectva zahrnuje

- manévr a vytvoření uskupení raketového vojska a dělostřelectva,
- zabezpečení raketami a dělostřeleckým střelivem,
- součinnost s pozemními vojsky a letectvem,
- organizaci velení a všestranného zabezpečení.

Pro frontovou a armádní raketové brigády budujeme jeden hlavní a jeden až dva záložní prostory bojového rozmístění. Pro raketové svazky vyzbrojené raketami R-300 hlavní prostor bojového rozmístění připravujeme stranou od hlavních směrů útoků nepřítele a ve vzdálenosti 60—100 km od předního okraje obrany.

Frontové letectvo — musí být uskupeno tak, aby mohlo efektivně plnit úkoly v obranné operaci frontu, tj. k obraně vojsk a týlových objektů frontu před údery letectva a vzdušným průzkumem nepřítele; k vedení boje s jadernými raketovými prostředky, letectvem a operačními zálohami nepřítele; k letecké podpoře vojsk frontu a k vedení vzdušného průzkumu. Tyto úlohy plní letecká armáda frontu v součinnosti s vojsky PVO frontu, PVO státu a sousedními fronty. Pokud jde o letové úsilí, můžeme počítat s 1,5—2 vzlety za den. Při délce obranné operace frontu 3—4 dny můžeme použít 6—8 armádních vzletů. Stíhací, stíhací-bombardovací a průzkumné letectvo frontu rozmísťujeme ve vzdálenosti 100—200 km od předního okraje obrany, bombardovací a dopravní letectvo ve vzdálenosti 300—400 km.

Schéma 1

Uskupení vojsk PVO frontu a armád musí zabezpečit v součinnosti se stíhacím letectvem spolehlivou ochranu raketových vojsk, druhých sledů, míst velení a týlu. Chci zdůraznit, že systém PVO bude jedním z hlavních prvků obrany frontu.

Zálohy druhů vojsk (PTZ, ŽZ, CHZ) a POZ se rozmísťují v prostorech, ze kterých lze uskutečnit rychlý manévra na ohrožené směry (prostory). Do protitankové zálohy frontu můžeme určit nejen protitankové dělostřelecké svazky a útvary, ale i tankovou divizi ze zálohy frontu.

Použití jaderných a chemických zbraní spolu s konvenčními prostředky je dalším hlavním prvkem organizace obrany frontu. Jaderné údery mají zničit jaderné prostředky a nebezpečná uskupení nepřítele (hlavně tanková), zmařit útok nepřítele, zničit nepřítele na směrech protiúderů, jeho místa velení a týlové objekty. V průběhu obranné operace frontu půjde o hromadné, skupinové a jednotlivé jaderné údery. Hromadné jaderné údery prostředků frontu nebo strategických jaderných sil použijeme k přechodu frontu do útoku, třeba jen na jednotlivých směrech. Jestliže nemůžeme zabezpečit efektivní využití jednotlivých jaderných úderů, pak je lépe je soustředit k ničení nepřítele v rozhodujících manévrech obranné operace frontu.

Systém palby konvenčních prostředků plánujeme v závislosti na jaderných a chemických úderech, úderech letectva a ženíjních zátarasech na směrech útoku nepřítele. Jde o plánovité využití palby dělostřelectva, protitankových prostředků a tanků (i ručních zbraní) k zničení nepřítele na přístupech k přednímu okraji obrany a v její hloubce. Hlavními organizátory systému palby jsou velitelé svazků a útvarů. Velitelé armád řeší posílení divizí dělostřelectvem, složení a úkoly PTZ armády; velitel frontu pak rozdělení dělostřeleckých svazků mezi armády a jejich manévra, zabezpečení boků a styků mezi armádami, složení a úkoly PTZ frontu. Důležitá je též protitanková obrana. Tuto organizujeme v taktické hloubce silami a prostředky divizí a armád a v operační hloubce obrany silami a prostředky druhých sledů, záloh a PTZ armád i frontu.

Odolnost vojsk frontu v obraně a zvýšení jejich ochrany proti ZHN nepřítele zabezpečíme **ženijním budováním pásma obrany frontu**, které zahrnuje:

- přípravu prostorů bojového rozmístění raketových vojsk, protiletadlových raketových vojsk a palebných postavení protiletadlového dělostřelectva;
- vybudování pásma obrany armád prvního sledu, prostorů rozmístění (obrány) druhého sledu a záloh, komunikací pro manévra vojsk a čar rozvinutí k protiúderům;
- ukrytí míst velení, týlových objektů a zásob;
- přípravu komunikací pro přesun a odvoz materiálu;
- budování ženíjních zátarasů;
- výstavbu letištní sítě pro leteckou armádu.

Ženíjní práce musíme zakončit v krátké lhůtě a provádět v celém pásmu obrany najednou a nepřetržitě, přičemž je zahajujeme současně s přechodem vojsk frontu do obrany. Charakter a stupeň ženíjních prací závisí na podmínkách přechodu vojsk do obrany, délce doby, kterou máme k dispozici a na stupni mechanizace ženíjních prací. Je proto nutné určovat stupeň a pořadí ženíjního budování toho kterého pásma, čáry, prostoru bojového rozmístění apod. Pro budování operačních obranných čar používáme ženíjní útvary frontu a zálohy hlavního velení, obyvatelstvo a stavební organizace.

K zabezpečení **velení** při přechodu vojsk frontu do obrany zřizujeme velitelské stanoviště (80—100—120 km od čáry dotyku a mimo směr hlavního úderu nepřítele), záložní velitelské stanoviště frontu 60—80 km od VS), týlové velitelské stanoviště frontu (60—80 km za VS), někdy i předsunuté velitelské stanoviště frontu a k zabezpečení velení vojskům na jednotlivých (odlehklých) směrech pomocné velitelské stanoviště frontu.

Na **závěr** chci zdůraznit, že organizace přechodu frontu do obrany a příprava jeho obranné operace ve strategické operaci za složité pozemní a vzdušné situace na válčišti je velmi komplikovaným procesem, který vyžaduje nejenom maximální vypětí sil štábů a vojsk, ale i vysoké organizační schopnosti velitelů, stranickopolitických orgánů a štábů všech stupňů. Složitost zvyšují ještě krátké časové lhůty a zpravidla nutnost organizovat obranu v průběhu odrážení útoku nepřítele. Všechna tato fakta vyvolávají oprávněný požadavek, abychom se touto problematikou zabývali nejen v praktické činnosti našich vyšších štábů, ale i v teoretických pracích vědecké fronty v armádě.